

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
(бакалавра)**

з теми:

**«ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ СЕРЕД
ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»**

Виконала: студентка 4 курсу
Ps1-B21z групи
спеціальності 053 Психологія
Зборовська Олеся Вікторівна

Керівник:
Куриця Денис Іванович,
кандидат психологічних наук,
доцент, старший викладач кафедри
загальної та практичної психології

Рецензент:
Гудима Олександр Васильович
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри загальної та
практичної психології

Кам'янець-Подільський – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ.....	 7
1.1. Поняття дитячо-батьківських стосунків у психології.....	7
1.2. Типи та стилі батьківського виховання.....	18
1.3. Вплив дитячо-батьківських стосунків на формування особистості.....	33
Висновки до розділу 1.....	42
 РОЗДІЛ ІІ. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ У ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ.....	 44
2.1. Організація та методика експерименту.....	44
2.2. Аналіз результатів дослідження дитячо-батьківських стосунків у працівників дошкільних освітніх закладів.....	49
Висновки до розділу 2.....	55
 ВИСНОВКИ.....	 57
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	 63
 ДОДАТКИ.....	 68

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку суспільства особлива увага приділяється особистісному становленню працівників освітньої сфери, зокрема фахівців дошкільної ланки, адже саме вони закладають основи соціалізації, формування емоційної та моральної сфери дитини. Водночас, недостатньо уваги приділяється вивченню особливостей дитячо-батьківських стосунків у сім'ях працівників дошкільних навчальних закладів.

Дитячо-батьківські стосунки, як показують дослідження психологів, мають довготривалий вплив на становлення особистості, формування емоційної регуляції, стилів міжособистісної взаємодії, рівня самоповаги та здатності до емпатії. Саме тому важливим є аналіз того, який характер стосунків із власними дітьми мають працівники дошкільних навчальних закладів.

Проблематика дитячо-батьківських стосунків досліджувалась як зарубіжними так і вітчизняними науковцями. Серед зарубіжних варто виокремити Д. Боулбі (засновник теорії прив'язаності (attachment theory), яка пояснює вплив ранніх стосунків з батьками на подальший психоемоційний розвиток дитини), М. Ейнсворт (своїми працями розширила теорію прив'язаності, ввівши типи прив'язаності (надійна, тривожна, унікальна), Д. Баумрінд (науковиця відома своєю класифікацією стилів батьківського виховання (авторитарний, демократичний, ліберальний), К. Роджерс (у своїх наукових працях підкреслював важливість безумовного прийняття та емпатії у стосунках батьків з дітьми), З. Фрейд та А. Фрейд (розглядали родинну динаміку у формуванні особистості, зокрема роль батьків у психосексуальному розвитку), Е. Еріксон (в своїх наукових працях описав стадії психосоціального розвитку, де взаємодія з батьками на ранніх етапах є критичною), С. Мінухін (науковець відомий своєю структурною сімейною терапією, яка досліджує взаємини в родинній системі).

У контексті сучасної української психології дитячо-батьківські стосунки розглядаються як важливий чинник становлення особистості, її емоційного

розвитку та соціальної адаптації. У роботах вітчизняних учених ця тема досліджується з різних боків – від впливу стилів виховання до особливостей родинної взаємодії. І. Бех у своїй концепції особистісно орієнтованого виховання підкреслює значення морального розвитку дитини у родинному середовищі. Він наголошує на важливості ціннісної єдності між батьками та дітьми, яка сприяє формуванню моральних установок і вольових якостей. М. Савчин зосереджує увагу на емоційній взаємодії в сім'ї, наголошуючи, що підтримка з боку батьків є необхідною умовою для психологічного благополуччя дитини. Водночас недостатність емоційного контакту або надмірна опіка можуть спричинити труднощі в побудові міжособистісних взаємин у майбутньому.

С. Мельник досліджує виховання в родині в умовах сучасних соціальних змін. Учений акцентує увагу на тому, що трансформації у структурі та функціях сім'ї впливають на якість дитячо-батьківських взаємин, а тому важливо забезпечити батькам фахову психолого-педагогічну підтримку. А. Карпова аналізує типи батьківського виховання (авторитарний, демократичний, ліберальний) та їх вплив на психологічний стан дитини. Авторка зазначає, що саме демократичний стиль сприяє формуванню автономності, впевненості в собі та відповідального ставлення до оточення.

Н. Яковлева зосереджується на взаємозв'язку між стилем виховання в родині та розвитком самооцінки у дітей. Науковиця вказує, що надмірна критичність або емоційна байдужість батьків можуть негативно вплинути на почуття власної гідності дитини, тоді як підтримка та прийняття сприяють формуванню позитивного самосприйняття.

У межах вивчення професійної діяльності педагогів заслуговують на увагу дослідження О. Цигипа та Н. Максимової, які вивчали зв'язок між особистим досвідом дитячо-батьківських взаємин вихователів та особливостями їх комунікації з дітьми та дорослими в професійному середовищі. Дослідниці дійшли висновку, що рефлексія власного дитячого досвіду сприяє розвитку ефективних моделей педагогічної взаємодії.

Таким чином, у працях українських учених підкреслюється, що дитячо-батьківські стосунки мають вагомий вплив на формування емоційної стабільності, соціальної компетентності та професійного потенціалу особистості. Ці знання особливо важливі для педагогів дошкільної освіти, оскільки дозволяють не лише краще розуміти своїх вихованців, а й глибше усвідомлювати власні поведінкові установки.

Актуальність теми зумовлена необхідністю глибшого розуміння особливостей дитячо-батьківських стосунків у працівників ДНЗ, як у представників професії, котрі в процесі своєї професійної діяльності безпосередньо здійснюють вплив на виховання дітей.

Вивчення дитячо-батьківських стосунків у цьому контексті сприяє підвищенню рівня психологічної компетентності педагогів, дозволяє більш цілісно оцінити їхній емоційний стан, рівень зрілості, готовність до побудови гармонійних відносин із дітьми та батьками вихованців.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей дитячо-батьківських стосунків у працівників дошкільних навчальних закладів.

Об'єктом дослідження виступають працівники закладів дошкільної освіти.

Предметом – особливості дитячо-батьківських стосунків.

Завданнями нашого наукового дослідження ми визначили:

1. Здійснити аналіз поняття дитячо-батьківських стосунків.
2. Проаналізувати типи та стилі батьківського виховання в науковій літературі.
3. Вивчити питання впливу дитячо-батьківських стосунків на формування особистості.
4. Емпірично дослідити дитячо-батьківських стосунків у працівників дошкільних освітніх закладів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення доповідались та обговорювались в ході XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин (23

квітня 2025 року). Результати дослідження представлено в 1 науковій публікації (Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 23 квітня 2025 р. / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2025. 236 с. Укр., англ., пол.).

ВИСНОВКИ

Дитячо-батьківські взаємини є однією з центральних категорій психологічної науки, яка охоплює комплекс емоційних, поведінкових і комунікативних взаємодій між дитиною та її батьками або особами, що виконують батьківські функції. Ці взаємини мають визначальне значення для психічного розвитку дитини, становлення її особистості, формування моральних орієнтирів, соціальної поведінки, а також для розвитку емоційної та когнітивної сфер. Особливості дитячо-батьківської взаємодії активно досліджуються в різних галузях психології — зокрема, у віковій, соціальній, клінічній, сімейній та педагогічній психології.

Згідно з поглядами більшості науковців, дитячо-батьківські стосунки мають динамічний характер, змінюючись протягом усього життєвого циклу дитини. Вони залежать від її вікових та індивідуальних характеристик, психологічного клімату в родині, культурного середовища, стилю виховання та низки інших чинників.

У межах теорії прив'язаності (Дж. Боулбі, М. Ейнсворт) підкреслюється, що батьківське ставлення і стиль взаємодії з дитиною формують у неї базове уявлення про світ, яке згодом впливає на міжособистісні стосунки, рівень довіри до оточення, здатність до побудови близьких зв'язків, самооцінку та емоційну стабільність.

У сучасній психологічній науці існує кілька провідних підходів до аналізу дитячо-батьківських стосунків:

1. Психоаналітичний підхід (З. Фрейд, А. Фрейд, Е. Еріксон) акцентує увагу на несвідомих мотивах, що впливають на взаємодію між дитиною і батьками, ролі інстинктивних конфліктів, а також значенні батьківської фігури у формуванні Супер-его дитини.

2. Теорія прив'язаності (Дж. Боулбі, М. Ейнсворт) підкреслює вирішальну роль емоційного зв'язку з матір'ю або іншим основним доглядачем у формуванні відчуття безпеки, а також у розвитку емпатії, довіри та здатності до емоційної регуляції.

3. Біхевіористичний підхід (Б. Скіннер, Дж. Вотсон) розглядає дитячо-батьківську взаємодію як ланцюг стимулів і реакцій, у якому поведінка дитини формується під впливом заохочень і покарань з боку батьків.

4. Гуманістичний підхід (К. Роджерс, А. Маслоу) акцентує на необхідності безумовного прийняття дитини, емпатійного ставлення та поваги до її особистісної унікальності як умов для гармонійного розвитку.

5. Системний підхід розглядає сім'ю як єдину взаємопов'язану систему, в якій зміни у поведінці одного з членів (зокрема дитини) неминуче спричиняють відповідні трансформації в інших, а батьківські функції інтерпретуються як результат міжособистісної динаміки у сімейному середовищі.

У психологічній науці батьківське виховання розглядається як один із провідних чинників, що впливає на формування особистості дитини, її соціалізацію, емоційний розвиток і поведінкові стратегії. Існує низка підходів до класифікації стилів та типів батьківського виховання, проте найвпливовішими вважаються концепції, розроблені такими дослідниками, як Діана Баумрінд, а також МакКобі і Мартін.

Актуальність проблеми стилів батьківського виховання зумовлена їхньою тісною взаємозалежністю з процесами соціалізації дитини, формуванням її адаптивних механізмів та індивідуально-особистісних якостей. Однією з найвідоміших типологій у цій сфері є модель виховних стилів, запропонована американською психологинею Діаною Баумрінд. Її підхід ґрунтується на двох базових вимірах батьківської поведінки – рівні контролю (вимогливість) і рівні емоційної підтримки (чуйність). Саме комбінація цих параметрів дала змогу виокремити чотири основні стилі виховання.

Д. Баумрінд розглядала виховання як процес безпосередньої взаємодії між батьками та дитиною, що включає когнітивний, афективний і поведінковий компоненти. На її думку, ефективне виховання передбачає збалансовану комбінацію емоційної підтримки та структурованого контролю,

що сприяє розвитку внутрішньої саморегуляції у дитини. На основі емпіричних досліджень вона виокремила три ключові стилі виховання: авторитетний, авторитарний та потураючий (ліберальний). Згодом інші дослідники додали ще один стиль – байдужо-знехтувальний, який характеризується низькими показниками як контролю, так і емоційної залученості.

У контексті психологічного аналізу батьківської поведінки виокремлюють чотири основні стилі виховання, кожен з яких має специфічний вплив на формування особистості дитини:

1. Авторитетний стиль. Цей стиль вирізняється високим рівнем як контролю, так і емоційної підтримки. Батьки, які його дотримуються, поєднують вимогливість із чуйністю, поважають індивідуальність дитини, підтримують відкриту комунікацію та встановлюють чіткі, раціонально обґрунтовані правила поведінки. Вони заохочують автономію та ініціативність, що сприяє розвитку внутрішньої мотивації, саморегуляції та відповідальності.

2. Авторитарний стиль. Характеризується високим рівнем контролю при низькому рівні емоційної підтримки. Батьки, що застосовують цей стиль, орієнтовані на жорстку дисципліну, підпорядкування та беззаперечне виконання вимог. Вони, як правило, не враховують емоційні потреби дитини, не допускають дискусій та не заохочують самостійність, що може призводити до розвитку тривожності, низької самооцінки або агресивної поведінки.

3. Потураючий (ліберальний) стиль. Відзначається високою емоційною залученістю батьків, однак за відсутності чітких вимог, меж і структурованості. Батьки надають дитині надмірну свободу, виявляють толерантність до порушень поведінки та уникають контролю. Така стратегія може сприяти формуванню інфантильності, труднощів з дотриманням соціальних норм і низької здатності до самодисципліни.

4. Байдужо-знехтувальний стиль. Цей тип виховання поєднує низький рівень як контролю, так і емоційної підтримки. Батьки демонструють

відчуження, байдужість до потреб дитини, уникають участі в її житті як у фізичному, так і в емоційному аспектах. Дослідження засвідчують високу ймовірність виникнення у таких дітей девіантної поведінки, труднощів в адаптації до соціального середовища, зниження рівня академічної мотивації та емоційної ізольованості.

Безсумнівно, формування зрілої та психологічно здорової особистості значною мірою визначається якістю взаємостосунків між дитиною та батьками. Саме на цьому етапі закладаються фундаментальні основи розвитку індивідуальності дитини. У науковій психологічній та педагогічній літературі виокремлюють низку ключових категорій, які мають суттєвий вплив на процес становлення особистості через призму дитячо-батьківських стосунків.

Емоційна підтримка. Емоційна підтримка в родині – це комплекс дій, проявів та реакцій батьків, спрямованих на задоволення емоційних потреб дитини, таких як любов, прийняття, безпека та розуміння. Вона реалізується через тепле і ніжне ставлення, уважне слухання без осуду, схвалення, тілесний контакт та готовність підтримати у важкі моменти.

Комунікація в сім'ї. Комунікативна взаємодія в сімейному колі відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, оскільки саме в сім'ї дитина отримує перший досвід соціальної взаємодії, що закладає основу для майбутніх міжособистісних відносин.

Конфлікти у сім'ї. Конфлікти в сімейному середовищі мають глибокий і часто тривалий вплив на розвиток особистості дитини. Залежно від їхньої інтенсивності, частоти та способів розв'язання, дитина може засвоїти конструктивні моделі поведінки або ж зазнати психоемоційних травм, що матимуть наслідки для її подальшого життя.

Для реалізації експериментального дослідження нами було обрано відповідні методики. А саме: опитувальник батьківського ставлення Варги-Століна, методика «Стратегії сімейного виховання» Степанова, методика PARI (Шефер, Белл). На основі отриманих даних можна зробити наступні висновки: За результатами першої методики серед усіх респондентів найбільш

вираженим виявився фактор кооперації – 75%. Це свідчить про те, що більшість батьків проявляють соціально позитивне ставлення до дитини, щиро цікавляться її планами та прагнуть підтримати й розділити її емоційні переживання. Інші фактори розподілилися наступним чином серед учасників експерименту: симбіоз – 10%. Ця шкала відображає наявність міжособистісного бар'єру у взаєминах із дитиною, коли батьки ототожнюють себе з нею, прагнучи повністю задовольнити її потреби та захистити від життєвих труднощів; авторитарна гіперсоціалізація – 10%. Цей фактор характеризує жорстко контрольовану модель впливу на поведінку дитини, за якої батьки вимагають суворого дотримання дисципліни та безумовного підкорення їхнім вимогам; маленький невдаха – 5%. Ця шкала відображає специфіку батьківського ставлення, за якої дитина сприймається як надто маленька і незріла, а її інтереси, думки й емоції недооцінюються. Фактор прийняття-відштовхування у виборі респондентів не виявлено.

За методикою «Стратегії сімейного виховання» С. Степанова виявлено, що серед працівників закладів дошкільної освіти домінує авторитетний (демократичний) стиль виховання – 70%. Це свідчить про те, що більшість батьків-респондентів застосовують стиль, який поєднує суворий контроль із високим рівнем емоційної підтримки. Вони встановлюють чіткі, послідовні правила поведінки, водночас враховуючи індивідуальні потреби й думки дитини, що сприяє розвитку її самостійності та відповідальності. Авторитарний стиль виховання виявлено у 15% респондентів – він характеризується жорстким контролем, високими вимогами та низькою емоційною підтримкою. Ліберальний стиль зафіксований у 10% випадків і відзначається слабким контролем, але високим рівнем емоційного залучення. Нарешті, індиферентний стиль виховання спостерігається у 5% батьків, які проявляють мінімальний контроль і недостатню емоційну увагу до життя дитини.

За методикою PARI (Шефер, Белл) переважна більшість учасників нашого експерименту характеризується категорією оптимального емоційного

контакту, яка виявлена у 80% респондентів. Оптимальний емоційний контакт передбачає здорові, підтримувальні та відкриті взаємини між батьками і дитиною. Батьки проявляють повагу до особистості дитини, сприяють її самовираженню та забезпечують емоційну підтримку. Такий тип ставлення формує впевнену, відкриту та емоційно стабільну особистість. Наступна категорія – надмірна емоційна дистанція – властива 5% учасників дослідження. Для батьків цієї категорії характерні холодність, відчуженість та іноді авторитарний стиль у стосунках з дитиною. Основними ознаками є відсутність тепла у спілкуванні, суворість, дратівливість, ухиляння від близьких контактів, а також орієнтація на контроль і підпорядкування. Надмірна концентрація на дитині спостерігається у 15% опитаних. Цей тип батьківського ставлення характеризується надмірним фокусом на дитині, вираженим у посиленій опіці та контролі. Батьки постійно контролюють кожен крок дитини, прагнуть убезпечити її від будь-яких труднощів і не дають можливості приймати рішення самостійно. Така поведінка може стримувати розвиток автономії дитини, знижувати її віру у власні сили та формувати залежність від батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдишев Д.Д., Каткова Т.А. Особливості становлення особистості дитини під впливом батьківської любові // Педагогіка та психологія: актуальні наукові проблеми та шляхи вирішення. Т.1. Львів, 2013. С. 7-9.
2. Акименко Ю. Ф. Психологічна корекція ставлення батьків до дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис...канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Ю. Акименко. Київ, 2003. 20 с.
3. Алексеєнко Т.Ф. Тенденції розвитку і класифікація батьківсько-дитячих стосунків в умовах сучасної сім'ї. // Збірник наукових праць Української Академії державного Управління при Президентові України / За заг. ред. В.М.Князева, М.І. Пірен. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. Вип. 1"А". 192 с.
4. Ананченко Н.О. Психологія професійної діяльності вихователя : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 156 с.
5. Андрейко А.В. Батьківство як психологічний феномен. Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / [За ред. академіка С. Максименка]. Київ : Міленіум, 2006. № 29. С. 78-82.
6. Батьки і діти [Текст] // Психологія сім'ї : навч. посіб. для студ. ВНЗ / За заг. ред. В. М. Поліщука. Суми, 2008. С. 33-41.
7. Батьків не обирають : Проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні / За ред. Ю. М. Якубової та ін. Київ : АЛД, 1997. 185 с.
8. Безкоровайна О.С. Психологія особистості вихователя : монографія. Львів : Світ, 2015. 165 с.
9. Бех І.Д. Виховання особистості : сходження до духовності: [наук. видання] / Іван Дмитрович Бех. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
10. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Бех. Київ : Либідь, 2003. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади. 344 с.
11. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї : Курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.

12. Варга В., Пащенко Т. «Моя сім'я та Я»: програма корекції емоційно-вольової сфери дітей у контексті дитячо-батьківських стосунків. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. 144 с.
13. Василенко О.П. Сучасна українська сім'я: соціально-психологічний аналіз : монографія. Київ : Наукова думка, 2010. 186 с.
14. Водолазська Т.В. Формування емоційного благополуччя дітей молодшого шкільного віку / Т. Водолазська // Постметодика. 2010. № 6 (97). С. 26-31.
15. Ганіч Л. Психологія сім'ї : практична психологія. Харків : Рідне слово, 2017. 216 с.
16. Гладченко Л.О. Співпраця дошкільного закладу з батьками : монографія. Київ : Генеза, 2011. 158 с.
17. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О. Голюк // Імідж сучасного педагога. 2015. № 6 (155). С. 41–44.
18. Горецька О.В., Сердюк Н. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. 216 с.
19. Гончаренко Н. Вплив родинного виховання на розвиток дитини / Н. Гончаренко. Психолог. 2008. № 46-47. С. 13-14.
20. Гриньова М.В. Батьківське виховання в системі дошкільної освіти : монографія. Полтава : АСМІ, 2013. 147 с.
21. Демченко О. П. Спостереження за емоційними реакціями дітей у процесі створення виховних ситуацій / О. Демченко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. №5. Луганськ, 2009. С.105–114.
22. Денисенко А.О., Дорошенко К.О. Батьківська любов як один з ведучих чинників у процесі виховання. Наука і освіта. Проект професора С.М. Симоненко «Когнітивні процеси та творчість». Одеса. 2007, № 1-2., С. 7-10.

23. Дичківська І.М. Виховний потенціал родини : монографія. Київ : Академвидав, 2006. 172 с.
24. Жамкова Т.І. Дитячо-батьківські стосунки як фактор емоційного благополуччя дітей дошкільного віку : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія» / наук. керівник Н.О. Мосол. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 72 с.
25. Заброцька С.В. Психологія взаємин у дошкільному віці : монографія. Хмельницький : Поділля, 2012. 163 с.
26. Захарова Є.І. Дослідження особливостей емоційного боку дитячобатьківської взаємодії // Психолог в дитячому саду. 1998. № 1. С.9- 17.
27. Зінов'єва М.В. Взаємозв'язок дитячо-батьківських відносин і ненормативної поведінки дітей дошкільного віку // Психологічна наука і освіта. 2000. № 3. С.35.
28. Кабанцева А. Підтримка дитини в умовах емоційного напруження. Київ : КВІЦ, 2018. 136 с.
29. Карпюк І.М. Моральне виховання у родині : монографія. Івано-Франківськ : Плай, 2016. 141 с.
30. Ковбас Б. Родинна педагогіка: у 3-х т. Т. 2. Основи родинного виховання / Б. Ковбас, В. Костів. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.
31. Козлюк О. А. Роль сім'ї у вихованні гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ: БДПУ, № 3. 2010. С. 87–91.
32. Козяр Н.М. Сім'я і дитина : шляхи взаємодії : монографія. Харків : Фоліо, 2018. 169 с.
33. Корольчук М.С. Психологія сімейних взаємин / М. Корольчук. Київ : Ніка-Центр, 2011. 296 с.
34. Кошкарлова Т.А. Психологічний аналіз проблем дитячо-батьківських відносин // Школа здоров'я. 2004. № 2. С. 5-14.

35. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : [монографія] / Т.В. Кравченко. Київ : Фенікс, 2009. 416 с.
36. Курило В.С. Дитина в системі родинного виховання : монографія. Ужгород : Поліграфцентр, 2017. 154 с.
37. Малишевська Л.С. Формування культури батьківства : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2013. 161 с.
38. Мельничук О.А. Сучасна родина як соціальний інститут : монографія. Харків : Основа, 2016. 140 с.
39. Михайлова К.В., Микуліна А.К. Виховання в старших дошкільників шанобливого ставлення до рідних і близьких як важлива складова морального виховання. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017 р., вип. 55 (108). С. 428-435 с.
40. Мороз Л.В. Методика взаємодії з батьками дітей раннього віку : монографія. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2015. 152 с.
41. Насонова О.Б. Батьківські установки в сім'ї і ставлення підлітків до себе / О.Б. Насонова Педагогіка та психологія. 1995. №1. С.101-108.
42. Ніколаєнко Н.Ю. Традиції українського родинного виховання : монографія. Львів : Світ, 2011. 166 с.
43. Павлюк М.М. Соціально-психологічні чинники дитячо-батьківських стосунків в умовах карантину. Актуальні проблеми психології. Т.ХІ. Випуск 21. С.290-308.
44. Повалій Л.В. Специфіка батьківсько-дитячих взаємин у сучасній сім'ї. Збірник наукових праць «Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді», Випуск 16, книга 1. 2012. С. 233-241.
45. Пшенична Л.В. Досвід європейських країн у питаннях батьківського виховання : монографія. Київ : Наукова думка, 2014. 165 с.
46. Савченко О.М. Формування батьківської відповідальності : монографія. Івано-Франківськ : Плай, 2015. 151 с.
47. Соціальна педагогіка: підручник / [за ред. проф. А. Й. Капської]. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.

48. Тараджук Н.В. Інноваційні технології : креативно-виховний аспект : монографія. Луцьк : Твердиня, 2009. 164 с.
49. Федоришин Г.М. Психологічні проблеми сімейного виховання : навчальний посібник /Г.М. Федоришин. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 224 с.
50. Федоришин Г. М. Соціально-психологічний підхід до вивчення механізмів впливу в стосунках «батьки-діти». Зб. наук. праць: філософія, соціологія, психологія. Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2008. Вип.13. Ч. 2. С. 67–77.
51. Хомко А.Ю. Особливості дитячо-батьківських стосунків у неповних сім'ях : дипломна робота бакалавра / А.Ю. Хомко. Одеса, 2021. 70 с.
52. Хомуленко Т.Б. Стиль сімейного виховання як чинник розвитку пізнавального інтересу молодших школярів / Т.Б.Хомуленко, О.С.Шукалова. Харків : ХНПУ, 2011. 206 с.
53. Цуркан Т.Г. Взаємини дитини і батьків як визначальний фактор впливу на формування особистості. Наука і освіта. Психологія. № 3, 2015. С. 120-126.
54. Чепмен Г. П'ять ознак доброї сім'ї / Г. Чепмен. Львів : Свічадо, 2014. 270 с.
55. Alvi, E., & Gillies, R. M. (2020). Teachers and the teaching of self-regulated learning (SRL): The emergence of an integrative, ecological model of srl-in-context. Education Sciences, 10(98), 2–19.
<https://doi.org/10.3390/educsci10040098>